

SZÉPIRODALMI

FIGYELŐ.

25-ik szám.

Szerkesztői szállás,
hová a lap szellemi részét illető küldemények utasítandók: Üllői-ut és 3 pipacsa sarkán 11-ik szám.

Megjelenik e lap csütörtökön.
Előfizetés helyben házhoz hordva, vidéken postai szétküldéssel, *félévre 5 ft. egész évre 10 ft.*

Kiadó hivatal,
hová az előfizetési pénzek s minden a lap anyagi részét illető dolgok utasítandók: Egyetem-utca 4-ik szám.

AZ AESTHETIKA ÉS TÁRSADALOM

VISZONYOS BEFOLYÁSA.

(V é g e.)

Továbbá még akkor az irodalom nem adott kenyeret, csak koszorút; s bár a legmagasabbat nyujtá, mit, akkori fogalmak szerént, a hálás haza nyujthat, s az egyszerű zöldfüzér a költőt egyenjogúvá tette a győztes hadvezérrel, a tanácsban megöszült honatyával; mégis táplálékául nem szolgált s így nem volt ok sokat, de igenis kitűnőt irni.

Ehhez járult még a sokszorosítás könnyü s olcsó módjának nem ismerése, az írószerek drága volta, mind megannyi indok arra, hogy egyrészt, a munka megszerzése nehézségeit annak értékével összevetve, a középszerű vagy épen rossz mindjárt születésénél elfojtassék, — más részt, hogy azon rövid és tömör írásmódot fejleszsze, melyet a régiéknél csodálunk, a mostaniaknál vajh mi ritkán tapasztalunk.

Ezért nem találkozunk mi a régiéknél a mai iráskórral, kivéven talán az egy Didymus grammaticusban, ki 3500 könyvet irt. Az akkori könyv hossza körülbelöl egy korunkbeli regény egyes fejezetének felel meg, s így Didymust egy termékeny regény íróval mérhetjük össze. S mégis nevének fennmaradását csak Athenaeusnak köszönheti, ki inkább gunyból s intő példaként azon megjegyzéssel emlékezik róla, hogy sokszor elfeledvén, mit önmaga irt, saját tételei ellen is harcra szállott.

Mennyire különböznek ezektől, a szép hátrányára, jelen viszonyaink!

Az irodalom is kenyérkeresetté lett min-

den egyébbel. Már pedig ha az egész emberi nem eszmeköre szoros törvény által van körül írva, méginkább áll ez az egyén gondolat-kincsére, képzeletének teremtő erejére nézve, úgy hogy mindenikünk csak bizonyos tőkével rendelkezhetik az értelemnek, mely épen úgy kimerül, mint a virág illata, mint a nyári fénybogár ragyogása.

Vajh hanyan lehetnek, kik egy kötetet nagy, szép, és új gondolatokkal tölthetnének meg, de a könyvárus ivszám fizet, s az egy kötet helyett husz jó létre. A nemes bor, melynek egyes tiszta cseppjei megrészegetenék kedélyünket, elmosódva a tengernyi izetlenségben, csak imelygő undort szül. — Az arany, mely elég lett volna egy tömör művészi serleg alakítására, egy papiros górszobrot csak vékony aranyfüsttel fog bevonni, mely napról napra kopik, mig elfogy. — Oh hanyan cserélik be így koszorújokat egy darab kenyérért! Hanyan élnek egy rövid kényelmes életet, nevök örök dicsősége árán!

Mindenek felett kártékony befolyással volt azonban az aesthetikai művelődésre, hogy a szép művészetekbe, a tisztán szépnek országába más fogalmakat is kezdtek becsempészni, s azoknak ott kifejezést keresni.

A valódi szépműi remeknek nem lehet más induló-pontja és végcélja, mint maga a szép. Méltóságának érzetében nem adhatja magát semmi más fogalom érvényesítésé-

nek, semmi más czél utóérésének szolgálójául, s még magát az erkölcsi jót is csak annyiban engedheti meg, nem uralkodni maga felett, de frigyosulni a szépnek fogalmával, a mennyiben, mint ezzel oly rokon, jelen nem léte hiányt éreztetne vélünk, ott-léte pedig harmóniájának teljére szolgál, s ugyanazon édes, megnyugtató s magasztos hurokat érinti testvérével.

De sok újabbkori író már a szépnek egész birodalmát, mely csak a teremtő génius előtt végtelen, kimerítettnek hitte, s hogy mégis némi újat mutasson, a színeket, alakokat kezdte tulozni. — A tulzott szín és alak még tulzottabbakat vont maga után, — író és közönség egymásra hatott s végre: valamint a tulságos inyencz nem gyönyörködik többé az étkek finom zamatában s csak a fűszerek s csipősségek ingerlik még ajkát; mint a kiélt kéjencz végre csak hátának korbácsolásában lel még némi gyönyörérzetet; mint az aesthetikai képzettséget nélkülöző töröknek az operaházban a hangszerek össze-vissza hangolása tetszett legjobban; a sülyedt erkölcsiségű embernek minden nemesb élveit a szerencsejáték halálos izgalma pótolja; vagy a nagy közönség mulatságot lel egy ember kivégeztetésében: épen úgy s ugyanazon lelkiállapotok s motivumok által jutott árván hagyott helyére a szépnek, melynek illékony illatszerű szellemi hatása nem elégitett ki többé senkit, az *érdekes*, az *ingerlő*, mint az újabb műalkotás principiuma. — S bár a kitünőbb, a költőibb lelkek, érezve, hogy ez új istenség nem bir méltóságával a réginek, magasítani ohajták azt, s legalább nemesebb elvek hordozójává avatva, megalakíták az *irányköltészetet*; egy bálvány helyett csak kettőt hoztak létre, s nem pótolák az elszállt istenséget.

Igy született különösen a mai regény, korunk csodálatos műfogalmainak monstruosus gyermeke, mely kötet-dús terjedelmével sem életünk tar. amával, sem körülírt lelki tehetségeinkkel nincs semmi arányban. — Vagy ki szentelhet rövid életéből, melyet mind a tudnivalók, mind az aesthetikai élvek naponként szaporodó anyag-készlete mind többfelé vesznek igénybe, csak egyetlen aesthetikai alkotás élvezetére hosszú heteket, mely idő elég leendne egy szaktu-

dományról fogalmat szerezni, vagy a hajdankor műremekeinek egész egy világát átélteni. Valóban senki más, mint saját korunk *blasirozott* gyermeke, kinek még e rövid élet is hosszú, kerüli a gondolatot, mely öntudatra keltené, s az ürnek érzését kártyával vagy egy regénynyel igyekszik kitölteni. — De nem kevésbbé ellenkezik ily műalkotás lelki képességeinkkel is. Ki birna mérföldnyi hosszú képbe, vagy napokig tartó zenedarabba művészi egységet s költői életet lehelni? S ha volna is ilyen, ki volna azt képes összefoglalva onnan kiérzeni? Bizony-nyal senki.

Egy Homer, Iliása nagyszerű cselekményeit oly idő alatt játszátja le szemeink előtt, mely sok újabbkori írónak alig elég, hogy két szerelmesét, kik között minden akakály egy fonott kerti gátnál alig egyéb, egymással megismertesse.

S most, bár hátra eső helyen, oly indok fölemlítéséhez jutottam, melyet — fontosságát nézve — tán első helyre kell vala tennem, s ez azon tanulmánybőség, és ismeretgazdagság, mely a classicus kor íróit jellemzi, de az újabb nagy mesterek műveiben is ragyog.

Homer hőskölteményeiben korának egész tudása benn foglalatik. Nem csak a tragicusok, de a dalköltők is Görögország minden bölcseinek világ-nézetét feltárják előttünk; sőt a bohókásnak látszó comicus Aristophanes tréfáiból is száz neme a legkomolyabb tudásnak csillámlik elő.

Az újabbak közül egy Dante, egy Milton, Shakespeare vagy Goethe néhány vékony kötetbe annyi ismeretkincset rakott le, hogy az azokat aknászok serege egész könyvtárat képez immár.

Igaz, mentül hátrább megyünk a korban, annál könnyebb volt a költőnek újat mondani. Az emberi lélek korlátolt s változhatlan voltánál fogva, ugyan azt, mit kétezer év előtt gondoltak, bizonyosan sokszor mi is újra gondoljuk; de az a gondolat, mely akkor új volt az irodalomban — most már elkopott plágium leendne.

Igaz, hogy a tudás köre hajdanta mindinkább szűk, s így könnyebben elsajáthatható. Mindinkább csak speculativ jellemű s így, mint már magában is nagyrészt köl-

tészet — könnyebben is assimilálható a költői művel, mint Baco után az óriásilag növekedő s positiv tényeken alapult materialis tudás. De ki mondhatja, hogy ezt már nem lehet a költészetnek magához magasítani? Csak a nagy szellem kell, s az anyag egy egész világa életre serken.

Igaz az is, hogy azon nagy költők drága gyöngyeiket nem épen mind maguk természeték. Egyes ember lelki erejét tán tul is haladná annyi teremtő erő, mint Homerban vagy Shakespeareben, Aristophanes és Moliereben nyilatkozik. Kincseik egy része valóságos oroszlán rész, melyet gyöngébb szellemeiktől ragadtak el. De mindegy, e gyöngébbek nevei rég feledékenységbe dültek volna úgy is. Virágaik illatát észrevétlen hordja vala el az enyészet szele, mig így remek koszorúba kötve a művész óriásoktól, nem csak ezek neveit teszik halhatatlanná, de egyszersmind az emberi szellem apotheosisát is hirdetik.

Igaz végre az is, hogy megalapított nevű nagy írókból sokszor oly szépségeket is magyarázunk ki, melyek valóban soha eszök ágába sem jutottak s így saját szép eszméink rovására ékességeket rakunk a már úgy is gazdagokra.

De bár koránsem hiszem, hogy azon elveszett három ezer író, kiknek neveit Athenaeus idézi, hasonló jelességük lettek volna a megmaradtakkal, sőt e hiedelmet hasonló csalódásnak tartanám, mint ha egykor, midőn a német irodalomból már csak Goethe marad fel s egy példánya a lipseai könyvvásár lajstromának, a fellelkesült archaeolog ennek minden számában egy Goethét siratna; mégis aggodalmas elégedetlenséggel nézem körünk költőinek azon tulnyomó irányát, melylyel borzadva minden tanulmánytól, azt az ihlet megöklőjének tekintik, melylyel a tudós elnevezést majd nem gunyául bélyegzik a költészetnek, s nem veszik tekintetbe, hogy mint a zene, e legillatszerűebb nyilatkozata az emberi szellemnek, ép a legmerevebbel, a mathessal rokon, úgy a költészet a száraz logicának tözsomszédja. S ép úgy mint ennek, a legrejtettebb ellentétek s hasonlatok kiderítésében, a legnagyobb subtilitások kifejtésében áll egész birodalma. Nem veszik tekintetbe, hogy a mely hasonlatot a holdsugáron kezdünk, a tentatartón

folytatunk s a földrengésen végzünk, valamint nem logikai, úgy már ezért költői sem lehet; vagy melynek ignorantiáján a gyermek elpirúlna, annak magasztosságán a megnőtt nem fog lelkesülni.

Elismerem én is, hogy a költő születik. Igen, mint a hadvezér, a politicus, a zenész, szóval minden, ki egyre vagy másra hivatva van. Kire geniusa nem mosolyog, az semmi studium után nem viendi előbbre ügyét; de ha mosolyog, e mosolygással nem menti még fel, sőt édesgetve csalogatja kedvenczét a tanuláshoz. Hiába adunk kardot vagy tollat, ekeszarvat vagy vésüt a kézbe, melyet annak kezelésébe bele nem oktattunk, s csak körül kell tekintenünk, hogy lássuk, miként az ephemer dicsőség minden nevét egy rövid század hullám tengere elborítja, s csak azok maradnak fenn tükrén, melyeknek babérai alapos s fáradságos tanulmányokban gyökereztek.

Végül hagytam felemlítését a leghatalmasabb emeltyűnek, mely a régi kor remekeinek teremtésére befolyt, s ez a *vallás*.

A vallás az észnek költészete, s a költészet a szívnek vallása. Mi természetesebb, mint hogy e két nem egymásnak fáklyáján gerjeszsze lelkesülése lángjait. — De a vallásnak, hogy e czélnak megfelelően, szabadnak kell lenni minden orthodox védelemtől, minden igazhitüségi sánczolatától, hajlékonyan kell hozzá simulnia a népszellem örökké alkotó módosításaihoz.

Ilyen volt műremekeink hazájának vallása, költői virágaival s a nemzet östörténetébe mélyen befonódott gyökével; mig Egyiptom, hol papi kaszta örködött a merev igazhitüség felett, soha Pindarokat s Aeschylusokat nem szülhetett.

Mennyi bájt, mily gondolatvilágot költött csak egy mythologiai név, melyet a költő dalában érintett! nekünk, kik annak hitét nélkülözzük, lapok kellenének eszméinek pótlására.

Meg is maradt minden korban élénk érzése annak, hogy hit és költészet elválhatlan ikrek, — a delej egymást kiegészítő két külön sarka, — s a művészetek ujjá születése korában ismét a hit volt, mi a festészetet, építészetet és zenét ihleté. — Ezeknek az orthodox merevség kevésbbé állhatta utját;

legroszabbul volt szóban nyilatkozó testvé-
rök, mert az inquisitiók szigorát legköny-
nyebben vonható magára.

Szorult helyzetében félénkebb papjai
visszaveték magukat az olympi istenek kar-
jaiba, s bár legkevesebb sikert arattak,
mert nemhogy isteneik éltetve hatottak
volna műveikre, sőt épen azoknak lett volna
szükségök az elevenítő hitre, hogy halott-
jaikból feltámadhassanak, mégis ez iskola,
rideg sirbolti lehelletével s halottakról rab-
lott ékeivel majd nem az utósó évtizedig
kisértett közöttünk.

A merészebb lelkek azonban három
irányban próbáltak szerencsét.

Vagy aláveték magukat a szoros igazhi-
tőség jármának, s annak körében kerestek
lelkesülést: ez irányban Dante, Tasso, Mil-
ton haladtak, egész Klopstockig, több s ke-
vesebb sikerrel, de elvitázhatlan jellegével
a dogma tekintélye merevségének.

Vagy alkottak új s a körülsánczolt igaz
hitéségen kívül eső istenséget, attól várva
ihletet és dicst. De a kétes jellemű lovag-
erény, s az ideállá erőszakolt nő-bálvány
tisztelete, nem ihletést, de beteges álomlá-
tást, — nem dicst, de bengáli tüzet hozott
csak létre, egész egy nagy birodalmát az
emberi érzelmeknek hozván ellentétbe nem
csak a classicus kor józan világnézetével,
de átalján az emberi természettel. Bár ezen
iskolából alig maradt fel név a lángeszű
Ariostóén kívül, a bal irány még most is lé-
tez részint eredeti alakjában a német iro-
dalomban, részint csak elvében s ellenhatá-
sában a francziában, mely a férfi erény s
nőiség alakjait a mai társadalom nem ke-
vésebbé beteges néztpontja szerént idomit-
ván által, az emberi természettel ép oly
kevésbé rokon s szintén oly méltóság nél-
küli istent állított a ledöntött bálványnak
helyébe.

A harmadik irány emberei végre kiles-
ték azon hitet, melyet a nép örökifjú alkotó
ereje, kiapadhatlan költészete észrevétlenül
alkot, a mereven szabályzott vallás mellett,
szíve ürének kitöltésére — hogy úgy mond-
jam, saját házi használatára, melylyel tün-
dérekkel népesíti a napsugaras völgyet, tör-
pékkel a bánya fenekét, boszorkányokkal a
szirtek ködülte ormát, és aranyalmát ter-
mő kertekkel a messze puszták kietleneit;

melylyel minden kevésbé őrzött legendára
virág-arabeszket függeszt, s a szent hagyó-
mányt édes epizódokkal szövi át.

Ne mondja senki, hogy mindezekbe fel-
világosodott korunk ép úgy nem hisz, mint
Olympus isteneibe. Megrázó, nagyszerű ese-
mények, melyekben egy, a világ sorsát in-
téző magasabb kéz úgy szólván láthatóvá
lesz, előítéletesekké teszik az embereket. Leg-
nagyobb s legfelvilágosodottabb emberein-
ket látjuk, hogy egy döntő csata előtt cse-
kély véletleneket jó vagy bal jelül tekinte-
nek. Aggódva nézik a madár reptét vagy
hallják az ébredő hajnal zagyva hangjait.
Olykor megdöbbenünk egy rejtélyes jós-
latra, s a dajkamesék fantasticus alakjai, a
gyermek emlékek egész világa, a valóság
színét ölti fel előttünk, élünk ünnepélyes
pillanataiban.

Ki megholt kedvesét siratja, egy leeső
csillag látán összerezzen, s a boldog sze-
relmes tündérnek biztató szavát hallja a lá-
gyan susogó szellőben. Ez az emberi kebel
kimeríthetlen poésisa.

Egy remek költői mű azon eszköz, mely
lelkünket hasonló benyomások, hasonló hit
befogadására alkalmas, ünnepélyes hangu-
latba teszi. Bizonyosan az ó kor nagy szel-
lemei ép oly keveset hittek olympi istene-
ikbe, mint mi a néphit ábránd alakjaiba. De
midőn Kadmos házának nagyszerű tragoe-
diája folyt le szemeik előtt, ép oly kevésbé
kétkedtek lelkesülésök közepett az istenek
beavatkozása felől, mint mi Macbeth boszor-
kányait valóságos lényekül fogadjuk el s
Banquo szellemét nem nézzük izetlen tréfá-
nak. — Ez tehát azon út, melyen Hellas el-
veszett Olympusának magasító hatását pó-
tolhatni hiszem az irodalomban. Nagy pél-
dák állnak annak bizonyi ékálul előttünk
Skakespeare Hamletjében s Nyáréji álmában,
Byron Manfrédjében s mysteriumaiban, Goe-
the Faustjában s balladáiban. De még rop-
pant, eddig alig sejtett kincsalmaz fekszik
előttünk szent könyveinkben; legendáinkban,
mondáinkban, melyeknek csak egyes sze-
meit kezdték felásni jeleseink, s mi ragyo-
gók már csak ezek is egy Tompa művész
kezeiben!

Valóban csak a merész s alakító szellem
kell egy új világot kitárni előttünk.

Ne féljünk attól sem, hogy a hitregei

elem felvétele miatt talán positiv s reál tudásunk vívmányait lennének kénytelenek kizárni költészetünkéből. Mint a régiek Olympusok mellett Zeno és Epicur philosophiai elveit tudták érvényesíteni műveikben, ugy az ujjab s általam felhozott mesterek példái megnyugtathatnak, hogy azt jelen tudásunkkal mi is képesek leszünk tenni, csak alkotó szellem s mesterkéz ne hiányozzék.

MADÁCH IMRE.

BELIRODALOM.

A RENDSZERES SZAVALATTAN ALAPRAJZA. Tankönyvül írta Mátray Gábor. Pesten 1861. (Vége.)

Követve hát a szerzőtől is helyesen felállított elméleti szabályt, hogy „nálunk (már a magyar beszédben) *nem éneklő* a szavalat, és kerülnünk kell az *énekléshez* közelítő zöngéket“ mondjuk ki bátran, hogy a magyar élőbeszéd hangjait bizony nem is lehet lekótázni.

A beszéd mint báj-istennő ad életet a néma gondolatnak és érzelemnek a szavakban; a szóvirágok mintegy varázsütésre pattannak elé teljes színezetök pompájában. Mintha a képzelt éden báj-virányu kertje nyílnék meg lelkünkben: itt a szerelem rózsabokra, ott a forróság ellen enyhet adó lugos, majd a víz-zuhatag sima tükrével, tovább a csörgő patak virágos partjaival, más helyt a gyümölcsfák csoportja, rajtok, mint a mesében, a *szóló* szőlő, *mosolygó* alma, és *csengő* baraczk, mind ezek teljes összehangzásban, néha lengő zefírek játszása, a madarak zengése, máskor a zúgó szelek moraja kíséretében. Ilyennek képzelem én a magyar élőbeszédet, a melynek természetes bájzengését inkább lehet érteni, érezni; de lekótázni? nem.

Mindenben a természetest szeretjük, követeljük, így a szavalatban is az élőbeszéd természetességét. Természetes akkor, ha ugy adjuk elé, mintha saját gondolatainkat mondanók el az élőbeszéd sajátosságos hangjárása szerint. Az erre vezető mód pedig *elméletileg* nem más, mint az élőbeszéd hangoztatásából helyesen elvont szabályok összeállítása, t. i. miképen hangoztatja az élőbeszéd a szókat, mondatokat egymás után. Hanem itt a bökkenő! Elvonni tudni az életből az élőbeszéd hangszabályait, hogy szavalatunk természetesen folyjon. *Gyakorlatilag* az erre vezető mód az, ha többször teszünk szavalati kísérletet néhány ahhoz értő jó barátunk előtt, a kiknek aztán általános és részletes észrevételeit, figyelmeztetéseit hasznosítani törekszünk.

A szavalat vagy csak *értelmes*, vagy egyszerűsmind *indulatos*. A magyar *értelmes* élőbeszéd nem ugrándozik *tertán*, *quintán*, *septimán* keresztül kasul, hanem gördülékenyen hullámozva

foly egymáshoz közel eső, csak alig emelkedő vagy szálló 8-ad, 4-ed, fél, vagy egész hangokon; a melyeket nemhogy „*jóformán*“ de csak alig hozzávetőleg se' sikerülhet lekótázni; s ha valaki megkísérti is, az előadónak kell aztán, az életből elvonva, az élethez közelebb vinni. Az *értelmes* beszédet hát *ha* csak alig megközelítőleg le is lehetne kótázni, de már az *érzelmes*, *indulatos* élőbeszédet merő lehetetlenség; az *indulat* hangja néha a legalsó fokon, máskor a *nondán* is felül jár, a susogó hangtól a kiáltásig és sikoltásig hág fel; erre nézve csak a „*Jer ide*“ czimű színjátékra hivatkozom, a hol az indulat, érzelem, szeszély különféle hangjain kell és lehet szavalni e két szót: *jer ide*; a hol merőben hanggal kell festeni az indulatot, még pedig néha vegyülve kettőt is egyszerre, mint például, a mikor a szédelő ponton tántorgó gyermekének az édes anya felsikoltva kiáltja: *jer ide!!* a mely hangban vegyülve és egyszerre hangzik az ijedő kétségbeesés hangja és az édes anyai szereteté. Az ilyeneket nemhogy kótára tenni, de még megtanulni se' lehet; csak az tudja eltalálni, a kinek ihletettsége van az ily érzelmelek hangoztatására.

A mi egyébaránt a szerző *részletes* előadásait illeti a gyakorlati részben a magyar szavalatra vonatkozólag, azt vélném, hogy mielőtt hosszasan és részletezve előadná, hogy ezen és azon a szón fekszik a hangsúly, jó lenne *átalános elvül* előrebocsátani, hogy a magyar szavalatban, a mi a hallgató előtt ismeretes, az a szó nem kap hangemlést; a mi pedig ismeretlen, vagy arra különösen akarom, hogy figyeljen, valamivel emeltebb hangon ejtem ki, nemcsak az egyes szót, hanem az eszmét is. — Ebből kifolyólag részletezne azután pontonként.

A gyakorlati részben felhozott szavalati példákra vonatkozható észrevételeimet nem részletezem, hanem mintegy összevonva, csak a „*Hamlet magánbeszédére*“ szoritkozom, a melyet a 199-ik lapon ad elé. Első észrevételem a *hangsúlyozásra* van. A szerző csak *egy* szókat hangsúlyoz a *kiálló* betűkkel, mintha csak azokat kellene *felemelt hanggal* szavalni, a többit pedig *nem*. Így: „*Mi nemesebb? . . . békén eltűnni, vagy legyőzni őt? . .*

s nem más! . . . ez oly célhoz jutás, . . . minő álmok jöhetnek . . . ez készlet" . . . stb. stb. Igen, de a magyar *mind felemelt hangon* ejti ki az ilyeneket, így: *Mi nemesebb? . . . békén eltűrni, vagy legyőzni őt? . . . s nem más! . . . ez oly célhoz jutás, . . . minő álmok jöhetnek . . . ez készlet . . . s így tovább.* — Második észrevételem a magánbeszéd jellemére vonatkozik. Hamlet állását, mozgását és hangját e magán beszédben oly stereotyp-szerűleg adja elő, mintha azt minden színésznek csupán úgy és nem másképen kellene vagy lehetne előadni. Erre csak azt mondom, hogy valamint nem lehet lekótázni a szavaltat sajátosságait, úgy nem lehet lerajzolni a jellem tulajdonságait; a mi jól áll egyik színésznek, nem áll jól a másiknak; ugyan azt a szerepet több félekép is lehet jól előadni, kinek-kinek a maga sajátos módja és tehetsége szerint. Így a Hamlet magánbeszédét is; csak hogy eltalálja a *szellemét*. E pedig *vizsgálódó fontolgatása* e kérdésnek: „lenni vagy nem lenni?“ még pedig *magánbeszédben* és kételkedve; a mikor nincs helye az indulat kitörésének.

Már most vegyük vizsgálatra a szerző előadását.

„Hamletnek tehát lassan lépdelve, keresztbe vetett karokkal, csüggedt fővel, s gondolatokba merült tekintettel kell fellépnie, s a *meggyőződés* (bizonyosság) a alapzöngéjén megkezdeni következő magánbeszédét.“

Hát miért épen „keresztbe vetett karokkal, és csüggedt fővel?“ Nem lehetne-e másképen is jó? például, egy könyvet tartva kezébe, és olvasva, vagy feltekintve? — Aztán épen a „*meggyőződés* (bizonyosság) *hangján* kezdeni?“ a mikor *kételkedve* teszi fel a kérdést: lenni vagy nem lenni? Hiszen maga a szerző is így állítja fel 198-ik lapon: „E határozattól azonban őt a halál utáni lehető következmények *bizonytalansága* még visszatartoztatván, magában e nagy kérdés fölött *bölcselkedik*: „elhagyjam-e önként e szintért, vagy ne?“ Ha tehát *bizonytalanság* tartoztatja vissza, hogyan szólhat mégis a „*meggyőződés* (bizonyosság) *hangján?*“

Tovább így ír:

„(össze kulcsolt kezekkel, az alázat tekintetével, a sovár érzésteljes zöngéjén)

Ha ez való, ez oly célhoz jutás.
Melyet kívánni kell!“

Vessük egybe avval, a mit épen erről fennebb ír: „Ez okból hat oly erősen reá első határozata, miszerint teljes érzéssel s nyomatékosan mondja el e szókat: „Ez *oly célhoz jutás, melyet kívánni kell!*“ Ha e kettőt egybevetjük, *elméletileg*: „teljes érzéssel és nyomatékosan mondja el,“ *gyakorlatilag* pedig: „(összekulcsolt kezekkel, az alázat tekintetével).“

Még tovább így ír:

„(Boszúsan) *Itt, itt a csomó!*“

Ugyan kire vagy mire boszús? ki ellen forral boszút? Miért akar boszút állani? épen akkor, a

mikor a szerző fennebb idézett elmélete szerint: „a következmények *bizonytalansága* még visszatartoztatván, a nagy kérdés felett *bölcselkedik.*“

„Meghalni — és aludni!

S tán álmodni is! (Boszúsan) *Itt, itt a csomó!*“

Biz' itt legkisebb helye sincs a boszúnak! kivált akkor, ha, a mint a szerző a 198-ik lapon *állítja* (de, úgy vélem, nem a Shakespeare gondolatja szerint), Hamlet „*elhatározta*, magában, hogy e földi szintértől *megváltjon*“ mert ha *elhatározta*, akkor nem „boszús.“

Ebből tán elég lesz ennyi, és a többiekre is lehet következtetni.

A 202-ik lapon „a *betanulás*“ különben jól irt szabályai közül csak az 1) pontra nézve van tapasztalásból meritett észrevételem. Ott ezt írja: „1) A szónok akár saját, akár idegennek művét pontosan és tisztán, *hangosan*, önmaga előtt olvassa át.“ Erre azt mondom: mielőtt tudná és értené valaki az elszavalandó munkát, egyszerre „*hangosan*“ kezdi olvasni, csaknem lehetetlen, hogy kocsintás nélkül, jól szaválja; az első kocsintás pedig rendszeren megszokott maradni, és attól csak nehezen lehet megválni. Tapasztalás bizonyítja. A kocsintást pedig csak úgy kerülhetjük el, ha legelsőben *csak szemmel*, nem „*hangosan*“ olvassuk át az egész munkát, hogy jól megértsük és felfogjuk az egészet; csak ezután fogjunk hozzá a „*hangosan*“ olvasáshoz, szorosán figyelve hangoztatásunkra, hogy a hol hibáznánk, legott megigazithassuk; így megigazitva, még egyszer, vagy ha szükség, többször is olvassuk fel „*hangosan*“, a míg a helyes hangoztatást eltaláljuk; és vajon igazán eltaláltuk-e? ennek a próbája az lenne, ha egy vagy két ahhozértő barátunk előtt felolvasva elszaváljuk; csak ezután lépünk fel vele nyilvánosan; vagy fogjunk a „*könyvnélküli betanulás*“-hoz, ha szükség van reá; azt is úgy, hogy a könyvből fennhangon olvassuk el többször, és a már eltalált hangoztatással tanuljuk meg könyv nélkül. Így marad meg a helyes hangoztatás emlékünken.

En tehát a fennebbiek szerint igazitanám ki azt az 1) pontot „a betanulásról.“

Még lehető apróbb észrevételeimet mellőzve, csak a 217-ik lapon „A *szavalda* célszerű rendezetéről“ irt cikkekre jegyzem meg, hogy ebben *nem* „a *szavalda* rendezetéről“ értekeznek, hanem „a *szavaldában* fellépő *szavalarok* előadása módjáról;“ pedig a címnek megfelelőleg, itt lett volna helye annak, mit a 61 és 62-ik lapon irt „*Jegyzet*“-ben a szaválásra szánt tervek szabályszerű építéséről“ ir.

En ezt is úgy igazitnám ki, hogy a 61 és 62-ik valamint a 217-ik lapon „a *szavaldában* fellépő *szavalo* előadásáról“ irt szabályokat egybevonnam; a 61-ik lapon irt „*Jegyzet*“-et pedig jobban kifejtve, a 217-ik lapon „A *szavalda* célszerű rendezetéről“ szóló cikk alá tenném.

Óhajtottam volna e „Rendszeres szavalattan“ban feltalálhatni, a miket fennebbi észrevételeim közt felhoztam, hogy t. i. a magyar élőbeszéd hangoztatásából kell elvonni a szavalat szabályait: miképen hangoztatja az élőbeszéd az egyes szókat, a mondatokat egymás után; hol emeli fel a hangot, hol bocsátja le és mennyire, — hogy hullámozva folyjon csak alig emelkedő vagy szálló hangokon; hogy a hallgató előtt ismeretes szó rendszeren nem kap hangemelést, stb. a miket mind szükségeseknek látnék ily rendszeres munkában. Azt ajánlanám tehát a szerzőnek (ha nem venné rossz neven tőlem, és ő maga is jónak látja), hogy újból kiigazítandó munkája másodszori kiadásá-

ban méltatná figyelmére a megjegyzetteket. Aztán a „magyar szavallat sajátosságai“ felfejtése után, még arra is ki lehetne terjeszkedni, hogy irodalmi nyelvünket nagyban elnémetesítették, nemcsak a németes kitételekkel, hanem különösen a szók magyartalan elrakásával, a mondatok észellenes eldarabolásával és a megérthetést nehezítő, ugynevezett körmondatok kierohtetésivel; a melyeket, a mellett, hogy könyv nélkül nagynehezen is alig lehet megtanulni, természetesen folyó magyar zammal teljes lehetetlen is becsületesen elszavalni — másként, ha csak egy ahhozértő, magyarosan újra nem teremti. Ezt igen jó lenne, ha az írók is figyelmükre méltatnák.

X.

K Ü L I R O D A L O M.

A BÁRZONÁMÉ-BÓL *).

Kej-Khoszrev ¹⁾ sáh megtudja, hogy Bárzó Szohráb fia: megajándékozza s vadászatra viszi.

Sebes nyargaló-raj repült szertesztét,
Figyelvén, fitetvén az ellen nesztét:
S a túrán határok felől meghozák
Vidám pehlevánok, hogy annak nyomát
Nem Irán, ha' Csin ²⁾ föld fenyerin leled.
Ezenben a szó Khoszrev ajkán ered:
„Az ellent, ha megfut, levágd, öld, habár
A hol futva jár, nem hazád a határ;
Le, mert haj! becses mind, a sátor s a ló,

*) A *Bárzonáme* egy nagy terjedelmű perzsa eposz, mely a Rusztem (Firdusi főhőse) családjára vonatkozó monadákon alapul. Így nevezetik főhőse, *Bárzó*, vagy *Bárzu*, nevéről, ki *Szohráb*nak, a Firdusi költeményéből ismeretes *Szohráb*nak fia, és így Rusztem unokája. É *Szohráb*, mielőtt Irán elleni hadjáratát megkezdené, szerelmi viszonyba esik a szép *Sahrúd*-dal, kinek, elbúcsuztakor, egy gyűrűt ad, a miről majdan születendő gyermekét az apa megismerhesse. E viszonyból származik *Bárzu*, a mi hősrünk, kit anyja husz éves koráig a legnagyobb titokban rejteget, félvén, hogy a fiú atyja halálaért bosszút áll Rusztem-on. (*Szohráb* ugyanis, mint hasonlóképp ismeretlen fiú, tulajdon atyja Rusztem által öletett volt meg a harcban.) De elérve a 20 évet, *Afrasiab*, a turáni király, magához veszi az ifjú *Bárzót* és háboruba küldi *Iran* (*Persia*) ellen. Ott elfogják, de fölfedezi származását és az iráni seregbe áll. Most események és kalandok végtelen sora következik, melyekben a *Sahnáme* legtöbb hőse és mások is szerepelnek. — E rövid tartalom-vázlatból is megtetszik, hogy *Barzu* sorsában nincs meg azon eposzilag végzetes, egyszersmind drasztice megrendítő alap, mely *Firdusi Szohráb*-ját a legmeghatóbb költemények közé emeli, minőt valaha emberi toll leirt. Mindazáltal érdekes munka, és mi ismertető tisztünknek velünk eleget tenni, ha belőle e mutatványt közöljük, melyet derék fordítónk, ki már a *Sahnáme* egyes részeivel is diadallal küzdött vala meg, az eredeti perzsából, az eredeti mértékben ily sikerrel tett át magyarra. A mérték ez:

Szerk.

¹⁾ Koszroes. ²⁾ China.

Mi megrebbenő táborából való!
El innét, el Irán felé, most jerünk,
Szerencsénk vezessen s maradjon velünk!
Tegyük meg, mit Bárzó iránt tenni kell,
Mi illő s megegyez nemes lelkivel!
Beszédére Desztán — hogy elvégezé, —
A földig hajol, s hull a csók por közé:
„Oh nagy Sehrijár! — szól s tovább így beszél —
Az istenre mondom, ki megtart s itél:
Hogy engem pírónság miattad nem ért,
Betöltéd korán, mit szivem várt, remélt!
— De menjünk lakomhoz, szerencsés vezér,
Hová jutva majdan, magas kedvedér' —
Igazságos arczád előtt ülve meg, —
A győzelmi ünnep tegyen négy hetet!“
A szép szóra Kej-Khoszrev, a büszke sáh,
Magát másod ízben nem is hivatá;
A sok pehlevánnal vígan, délezegen
Megindul s velök Zál lakához megyen.
Elérkezve, szállnak be vendégekül,
— A bor foly s zenével dal, ének vegyül.
Emitt és amott is boroz több csoport, —
A szívek felett már a kedv elcsapott.
A házban selyem föld talajt és falat,
A gyöngy, Khoszrev utján, egész áradat.
Temérdek zenélő szerét pengeti,
Erősen vígadnak Zabul népei.
Dsihándsúi sáh úgy ragyog mint a nap, —
A csillagzatok meg körül rajzanak.
Világhőse, Rusztem, fejét fölveti
S a széles köröngő eget nézdeli. —
A sáh trónja sátor homályában áll,
Ott Bárzó s Firámerz a trón számolynál.
A trónról le, Bárzóra, így szól a sáh:
„Merészebb vitéz nincs sehol mostanság!“
A sok pehlevánhoz meg ekként beszél:
„Vidám keblű hősök, nemes harcozi vér,
Rusztemnél sohsem szült dicsőbb daliát

Sem Irán, se' Túrán, sem a nagy világ :
 Az ellen — miképen remegtette őt
 Az ős, — úgy remegjen a hős sarj előtt! —
 Parancsol s a Gendsúr, ki ott állt, hozat
 Ajándékba Bárzó elé száz lovat;
 Megannyi csinos, szép fiú a lovasz,
 Övük szín-ezüstből, arany zabla, láncz.
 Megint tiz, rubinnal színig tölt kehelyt,
 — De tegzet sisakkal s paizst sem felejt —
 S a zászlót, a mely sást visel s ez lebeg
 Felül, míg alantabb a sárkány teker.
 Csak a pénzt s a kincset hozá tiz tevé
 S bizony száz tevének került még tereh.
 Száz öszvér poroszkál s emel szőnyeget,
 Nyomán harczí nép — tízezer — lépeget. —
 A bölcssek s nagyok mind a sáht környezik,
 Ki Bárzórul ily jól megemlékezik,
 Ki még Gúr s Gurisztán urává teszi,
 Hogy így párja fényben ne legyen neki. —
 Ez ezt megköszönvén, a földig borul,
 A homlok homokban, s a csók porba hull! —
 Egész egy havig volt a sáh Khoszrev ott,
 A hősnel egész egy havig múlatott,
 Hogy eltölt, a rézdob — kakas szóltakor
 Elefánt gerinczén — tovább utra szólt.
 Világbölcese, Desztán, Zabulban marad,
 A főnéppel a sáh Iránnak halad,
 Megyen véle Rusztem s az országnagyok,
 — De Bárzó s Firámerz is ottan vagyon.
 Az ut széle-hosszant megy a víg csapat.
 Magas hegy tövében, a hegység alatt.
 A legjobb vadászhely tavasz kezdetén.
 Vadászatra Khoszrev nagyon szer levén,
 Parancsára mindaz, ki kíséerte őt,
 Vadat hajt, bejárván bozótot, mezőt.
 Vadonszülte vadból sereg lett, a föld
 Alig birta, görnyedt, — olyan nagyra nőtt!
 Vad-öszvér, — szamár, nyúl, tigris, kecskebak,
 Vegyest több oroszlán, zergék, dämvadak,
 Szijáhgós ¹⁾ hiénák, csikaszk farkasok,
 Alá s felszökkelnek, keresztül-kasul; —
 De mind benn a körben, középelt, hová
 Közéjük beront fölhevülten a sáh.
 Ijedten mereszt rá, a sok vad, szemet,
 A mely tarka foltként lép a gyepet.
 Nehéz a buzogány, gyakorlott a kéz,
 A nép néz, hogy a sáh csak úgy hajabéz, —
 Beugrat; körül a sok edzett vadász,
 A gázolt, tiport vad, nyomán csuszva mász.
 Míg egy bösz oroszlánt néhány hős cibál, —
 E zergére hajt szél-sebes paripán;
 A fölvert por olyan magasságra megy,

Hol — egymásra hágván — eget vér a hegy.
 Körül is nyüzsögnek, vadász vadra ront,
 A légben nyüzsítés, nyögés száll, zszibong.
 A bölcs és igaz sáh, hogy a hajsza állt,
 Talált — oh de! — nem, nem, soha ily csodát!
 Aranyos virágszált, miért, volna bár
 Ezer lelke, az sem leszen drága ár!
 Aranyszőrü zergét, merő sárarany,
 Szügyén folyva fénylő ezüst foltja van;
 Szökell s bús szemében, — miképen szerény
 Szeretők szívében, — szorongó remény!
 A földet-bíró sáh parancsolva int :
 „Elém hozva épen, hamar lássam itt,
 De kéz fogja meg, vagy ha törben akad : —
 Akár kard, akár nyíl — tilos, nem szabad!
 Ki megkötve szépen elébe teszi,
 Kitüntetve méltó jutalmát veszi.“
 Alig szól, a bátrak közül már nem egy,
 Serényen sűrögvén, a zergére megy.
 Szegény szépszemű vad! — szalad jobbra, majd
 Remeg, félre szökken s megint balra hajt.
 De bár merre robban, futos vagy szökik,
 Nyomon gyors vadászok lepik s üldözik :
 Sebes szöktiben megszegül s fut tovább
 Merőn arra, Bárzó holott vadra várt;
 — Közel balra Szohráb is ott van vele,
 Elöttök nagy árok, színültig tele : —
 Az árkon csak úgy száll, repül könnyedén,
 A fogságra gondol s menekszik szegény!
 Harag bántja Bárzót, lován egyet ránt
 S rohan, mint avarban a szélverte láng.
 Előljár, — fut a vad, de Bárzó se' rest,
 Kit a düh hevít s a vadért vágy eperst.
 Tizennégy a mér föld mi már elmaradt,
 A hold fenn s a hőssel fut a pej alatt.
 Magas hegyre foly szét a fényáradat,
 Magas hegy felé fut, — liheg már a vad.
 Ha! Bárzó magában magával beszél :
 „Mi hosszú futás, és mi ebben a cél?
 Közel volt a sáhhoz, — közel s elfutott . . .
 Hogy üzöm, szoritom, s ni még hogy fut ott!
 Nem is zerge lesz ez, — varázsló gonosz,
 A tör Ahrimané, s lehet bajba hoz! —“
 A fék megfeszül s áll a megszelhűdt ló,
 De a zerge fut még — a gyorsan sikló; —
 A hegynek tövéből be — barlang terül,
 Szoros nyílatán most a vad béserül. —
 Serény jó lovát, mely odáig vivé,
 Kivül hagyja Bárzó, belép s bent, imé,
 Alighogy körül néz s fel, oldalt tekint —
 A szögletbe pillant s lát egy ősz brahmint,
 Ki nyugton a barlang zugon üldögél —
 S a szép zerge ottan piheg térdinél.

SZILÁDY ÁRON.

(Vége következik.)

¹⁾ Schwarzohr.

T Á R C Z A.

A H A R M I N C Z P É N Z.

Elcsattant már az áruló csók,
Elhangzott, mint egy kigyó szisszenés —
Ennél már nem lehetett olcsóbb :
Az Ur éltéért harmincz pénz — kevés!
Judás ott ül a templom ajtajánál,
Ajka csak mormol, — számlál, egyre számlál :
„Tiz . . . husz . . . harmincz.“

Judás csörgeti harmincz pénzét,
— Szive szorúl, szeme vadúl forog —
Melyek az Ur testét megvérvék :
Suhognak egyre túl az ostorok!
Szívét a kinnak férgői csak ássák . . .
És számlálgatja az ostor csapását :
„Tiz . . . husz . . . harmincz.“

Templom előtt galambkufárok-
És pénzváltóknak serge alkuszik;
Ajuk a szóból ki nem fárad,
Áruikat sürgön hozzák, viszik —
S ezt tiz — husz, azt harmincz pénzért kínálják . . .
— Judás egy hang nélkül mozgatja száját :
„Tiz . . . husz . . . harmincz.“

És nagy terhétől földre roskad,
Arczán végig perdülnek könnyei —
„Ilyen foltot köny le nem moshat!“
Nyugalmát sehol, sehol nem leli —
És térden csuszva jut el az oltárig,
Ajka még ott is halkán, egyre számít :
„Tiz . . . husz . . . harmincz.“

A vének ajkán szent zsolozsma
S az urnak dicséreti zengenek —
— Neki enyhületet mi hozna?
Megnyilhatnak már néki az egek?
„Te vagy *bosszú*lo isten“ — zeng az ének —
S a mint mormol, csak nézik őt a vének —
„Tiz . . . husz . . . harmincz.“

S a harmincz pénzt ott széjjelszórja :
„Vegyétek vissza, nékem egy se' kell,
Oh átkozott legyen az óra
Melyben ártatlan vért árultam el!“
„Vidd el e pénzt, tied, ez vérnek ára,
— S oda számlálják, nem hajtva szavára —
Tiz . . . husz . . . harmincz.“

„Oh hát már nincs sehol bocsánat?!“
— S mit *itt* keresett, nyugtot *ott* talál,
Szalad, szalad és meg nem állhat,
Mig el nem éri a *szörnyű* halált . . .
— De a vérdíj templomban nem maradhat :
Földet vesznek hát rajt' a halottaknak,
S oda fizetik érte : tiz . . . husz . . . harmincz!

SZÁSZ BÉLA.

A Z I N S É G N A P J A I.

Regény a mult évtizedből.

II.

EGY MAGYAR NEMES ANNO DNI 1855.

(V é g e.)

András, mint bámulatos „ügyes ember,“ mint valóságos ezermester került haza. Ő haját nyirt, borotvált, fogat huzott, kimarjult lábat helyrezökentett, csömör ellen megropogtatott; csak ránézett féloldalt a nyavalygós emberre vagy állatra, smindjárt megmondta : ez a baja, ez az orvossága! és mindezt akkor tanulta, mikor az ezred al-orvosa mellett „privatdieneri“ minőségben praktizált; ő nyulat, bárányt nyuzott, szeméthordó kis szekeret csinált, görényt és poczegetet fogott; ruhát, subixos csizmát, lószerszámot csodamódra kitakarított, s főleg a lovak után látott, a melyek hiztak, ha csak rájuk nézett is; mi több, még kefét is tudott kötni disznósertéből, még pedig olyat, hogy a bivalnak is szikrázott a szemé, ha végig huzták a hátán; a csizmatál-

paláshoz pedig úgy értett, hogy a falusi csizmadia kétségbeesett családja jövője iránt.

Inas, kocsis, kertész, mészáros, doktor, darabont, minden kitelt Andrásból s csak az irigység hallgathatná el, hogy a bagózási cultus és a lószörgyűrük elterjedését a faluban egyenesen neki számíthatni be halhatatlan érdemül.

Hej, azok a menykő-adta lószörgyűrük, beh sok kebelbeli hányattatást, be sok szívbéli égedelmet, féltékenységet, veszekedést, körmölődést, pofozódást és felfordult házi állapotot okoztak a faluban!

András, hazajöttével, egész forradalmat idézett elő a „vászoncelédek“ szívében, s már az első hetekben annyi szeretője akadt, hogy alig győzte készíteni a lószörgyűrüket. Valóságos don-juani szerepet játszott, s nem egy vasvillás Othello bösz dühének eshetett volna áldozatul, ha tul nem járt volna az eszén mindenkinek.

De mindez már rég volt, oly rég, hogy azóta el is felejtette, mint kell a mesterségesebb gyűrüket kötni; nyelvészeti ismeretei is elpárologtak; már csak annyit tud ola szul, hogy „Corpo di Bacco!“ ezzel is öt esztendő óta felhagyott, s helyette azt a mondást vette fel, hogy: „Ezer kozák s hat huszár!“ a mi 1849-diki emlékeiből keserű önérzettel merül fel, s a mi szerinte nagyobb szó, mint akármelyik másik, ha még egyszer úgy körül volna is teremtetézve. Valahányszor a konyháról vagy az udvarról e szavak sűrűn dörögnek, mindjárt mindenki tudja, hogy András nagyon el van keseredve, s ilyenkor — a haragtól, vagy mi? — rendesen pokoli forróság tikkasztja gégejét, iszonyu betegség, a mely ellen nincs más orvosság, mint a bor, meg a bor, egyedüli vigasztalója ezekben a szomorú időkben, mióta az a fekete holló ott károg a jege nyék tetején, mióta a homloka a fejetetejére kísétált, s ránczos pofabőre alól a szakál fehérén serkekedzik.

Szegény, néha úgy leiszsza magát, hogy saroglyán kell hazahozni a kocsmából. Mikor kijózanodik aztán röstelli nagyon, mert a cselédek kétértelmű pillantásokat vetnek rá, s az öreg ur a tornác elibe idézi és oly meghatólag pirongatja, hogy majd nem sirva fakad; azt se' tudja ilyenkor: mit mond-

jon? csak áll egyenesen, mint egy odavert czövek, mint ha a kapitánya előtt állana, köhög, lesüti fejét, hebeg, nem találja a szót, s végre is egyedüli mentségül csak azt hozza fel, hogy: „hja, instálom, vén embernek bor a patikája!“ de maga is érzi hogy ez kopasz mentség, s igéri (hányszor megígérte már!?) hogy többet nem felejtkezik el a „maga méltóságáról.“

Máskülönben megbecsülhetlen ember a háznál; hasznot és mulatságot okoz mai napiglan is, jóllehet ő se' igen lesz többé ötven esztendősen ebben a világban. Dolgozik hiven, s néha még mond egyet-egyed, a mire az öreg ur a tornácban elmosolyodik s alig hallhatólag mormogja: „oh te vén bolond!“ a minthogy valóban bohó ember is; ő magyarául se' úgy beszél, mint más közönséges ember, mert például az ökröt világért se' nevezné a maga becsületes nevén ökörnek, hanem azt mondja, hogy az „czipósájú paripa“ s több efféle bolond példabeszédekkel él, hogy az ember eldölne nevében — ha az a fekete holló nem károgna ott a jege nyék tetején.

Ő maga pedig soha se' nevet, mióta ezek a szomorú idők bekövetkeztek. Derekat még egyenesen tartja ugyan a petrificálódoit önérzet, mely mellét és petyhüdt idegeit fel-felfeszíti, de feje mellére sülyedez már, s hejh be nagyokat sohajt, mikor urát óra hosszant egyedül, mozdulatlanul, némán, árván látja üldögelni ott a tornácban, a hol egykor a boldog család tagjai s látogatók vidám serge zajgott.

Néha odamegy, leül a tornác talpára, s egy-egy jó órát csinál az öreg urnak, emlegetvén a „régí jó idöket,“ régí jó idökbén a *Zádoghi*-család örömeit, a nyájas uri vendégeket, a kik Csertyényesre jöttek az öreg nemes és nemzeti vitézli tekintetes csertyényesi Zádoghi Márton táblabíró ur neve napján czifra gratulációkat mondani, s a bolondos víg huszár markába fényes máriásokat nyomni.

Ugy elbeszélgetnek (imé, most is ott vannak együtt!) úgy elemlegetik a szép napokat, hogy egész este ott felejtik magukat a tornáczon, képzelvén, mintha ülnének ez új idöknék küszöbén, a melyen vonakodnak áttenni lábukat; mosoly játszik ajkaik körül, köny csordul szürke bajuszaikra, ugy néz-

nek vissza a multba, a melyből minden kicsiséget fölelgetnek.

De végre elnémulnak; valami nagy nehézség fekszik a szivükre; az öreg ur melázva feláll, s szinte a lelke szakad utána, oly keservesen sohajt.

— Rég volt az, András!

— Rég biz' az, instálom! Vajon hány esztendeje már?

— Ötszáz, ha nem több. Minden esztendő száz esztendő most.

— Hm! Bizony sokat éltünk már.

— Mi haszna? Jobb lett volna nem születni!

— Szent igaz; de mégis kár lett volna a Zádoghi familiának kipusztulni.

— Tudja isten; meglehet!

— De tudom én; mert ur nélkül czudar a világ!

— Hát ur vagyok én, te? — kérde az öreg Zádoghi, kétkedő, keserű mosolylyal lógatva fejét.

— Ezer kozák s hat huszár! — dördül a vén huszár. Nojszen csak merné valaki tagadni . . keresztülmennék a nagyapja lelén is!

— Hátha történetesen én magam lennék az? Hiszen a minap is avval tenyegettek, hogy vasra vernek, mint egy silány parasztot. Tudod, az az izé . . . nem is emlékszem már : hogy hívják . . . valami mutációs neve van . . . gondolom, azt teszi magyarul, hogy becsinált, a minek a nevéből is irtó-zom. No lásd, az az ur most!

— Már instálom, ha az is ur, akkor a légy is madár! Hiszen csak rá kell nézni, mindjárt meglátszik, hogy miféle mestersege volt.

— Mindegy az, hallod-e! Elég, hogy most ur, még pedig hatalmas, mig . . . mi vagyok én? Csak egy afféle bukott magyar nemes, a kit ezek az ujvilági emberek úgy néznek, mint valami vén poloskát, a mi alkalmatlan minden uj lakónak, mikor valamely régi épületbe beköltözik, a hol szeretné otthon találni magát. Nem is tudom miért nem adják már be nekem azt a persiai irtóport, mert csak e van még hátra.

— Jaj, ne mondja, instálom, ne mondja ezt; mert megtalálok futamodni a bolondok utján, ki, a hegyek tetejére, s bus haragomban olyat ordítok, mint egy vad szamar! . . .

Instálom, látott-e már vad szamarat? — kérde András egyszerre fülönragadva ez ötletet.

— Nem láttam. Hát te?

— Én? Hogy ne láttam volna!? Ettem is, a ki lelke van! Gyönyörű história! Haha! Ott történt ez is Taliánországban, mert ott minden megterem vadon is: citrom, narancs, szamar, egy szóval minden.

— Még talán a huszár is? jegyzé meg az öreg ur méla mosolylyal.

— A nem! Az igazi huszár, instálom alásan, csak a magyarok hazájában terem; mert láttam én már másféle huszárt is, de az hozzánk képest csak olyan volt, mint a patkonceza-szegfü. Hanemhát, engedelmével, elbeszélem azt a nevezetes történetet, hogy a mikor divisiókn Flórenczia városába ment (nem tudom már miféle parádéra) hogy s mint ejténk el egy vadszamarat egy nagy gesztenyefa-erdőben, a mely jóféle gesztenyét terem, ennivalót.

— Sülve-e vagy nyersen?

— A bizony nyers vala, — felelé András rendithetlen komolysággal; — de Faragó János barátom azt mondta, hogy ő járt arra lefelé, Neápolisban is és ott olyan forrón süt a nap, hogy a lovából csak úgy csepegett a zsir, és a gesztenye megsült a fáján, de igazán! Instálom azt a bagót nekem a pipa fenekéről.

A bagó az öreg ur részéről familiaris készséggel átadatik, András müértöleg beilleszti zápfogai közé, s a tornáczoszlophoz vetve hátát, így folytatja a vadszamar történetét :

— Az a gesztenyefa-erdő, instálom, csak olyan erdő vala, hogy nálunk Erdélyben is megjárna rengetegnek. Alig pitymallott reggel, mikor belefogtunk, s estefelé (az igaz, hogy lépést menénk) még csak a közepe táján ha voltunk. Egy tisztásra értünk, a hol gyönyörű források buzogtak. A kapitány ur így szólt : Fiuk, itt meghálunk; pályvázátok ki a lovakat, csináljatok tüzeket és süssetek magatoknak gesztenyét, mert ma hustól nem kopik a fogatok, de nem ám! Kipányvázatok hát a lovakat, s kiki indult gesztenyét és száraz ágat gyűjteni. Faragó János barátom miskolczvidéki pompás gyerek volt; hozzám jöve, s így szólt : Te András, beh jó volna egy kis gulyáshus! Meg-

hiszem azt! mondám én. Tudod mit? mondá ő. Mit ugyan? kérdém én. Hát vigyük a karabélyunkat is és menjünk egy kissé beljebb az erdőbe, mondá ő. Nem bánom, de minek a? mondám én. Hátha akad előnkbe vagy egy grifmadár, mondá ő. És neveltünk. De azért mégis csak vettük karabélyunkat és vigan mentünk az erdőbe mind beljebb, mind beljebb. A nap épen lemenőben volt, úgy hogy még egy jó darab ideig barangolhatánk. Hanem a sűrűerdőségben hamar beállott a szürkület, s én kezdék rezonézni, hogy megyek vissza, mert el találjuk vesztetni magunkat. Hát Faragó János, a mint ment volna előttem, ekkor egyszerre látom, hogy sebesen egy bokor megé húzódva, int, hogy vigyázzak. Odalopózom én is s kérdem: mi a te, talán bizony grifmadár? Ne komázz! sugá ő; nézz amoda milyen szépen legel egy őz; czélozd meg jól, hogy ha én elhibázom, te talál! Veszszük a karabélyunkat, s a bokor megül, puff! egyszerre löttünk. Megvan, megvan! kiáltók, s nagy örömmel odafutánk. Hát akkor látjuk, hogy annak az őznek soha semmi familiája se lehetett özféle, mert akkora menykő adta két nagy füle vala, mint valami szórólapátok, meg olyan farka, mint egy hosszú penészes szalámi, a milyent a kapitány ur vett az utra!

— Hahaha! — nevet az öreg Zádoghi nem ugyan dörgő habotával, mint hajdan szokott, de mégis fenhangon, és évek óta ez az első nevetés, mely a tornáczból fölkerekedve, a levegőn át tova hat s megrezzenti azt a fekete hollót a jegenyék tetején.

A vén rokkant huszár pedig így folytatja a történetet, a vadszamár történetét:

— Bolond história, biz e, de még ezután jön a bolondabb vége. Hol is hagyám el? Igen! . . . Én fogtam a farkát, Jancsi meg a a fülit, s a mig egymásra tátók a szánkat, azalatt a mi özünk egyet rugott s kiadta páráját. Te András, ez nem őz! mondá Faragó János hüledezve. Szamár! mondám én. A biz a! mondá ő. Na ugyan megjártuk! mondám én. Mit csináljunk? kérdi ő. Takarjuk be galylyal, s kotródjunk innét, nehogy rajtakapjanak! mondám én. De nézd csak, nézd, nem olyan szamár ám ez, mint a milyenek nálunkfelé teremnek, mondá János vizsgálgatva; tapogatva. Nem biz a; talán

nem is házi szamár!? mondám én. Eltaláltad! Vadszamár, a biz a! erősíté ő. Jó husban van! mondám én is tapogatva. Te András, kérdek tőled valamit: ennél-e belőle? szólt Faragó János barátom. Hát te ennél belőle, te, Faragó János? mondám neki. Már hogy én? kérdé ő. Igen, igen! mondám én. Ha te ennél belőle, én is enném! mondá ő habozva. No, ha te ennél, hát én is enném belőle! felelém bátran. Vágjunk belőle egy jó darabot; a többit meg hagyjuk itt, mondá Jancsi. Nem bánom! mondám én. És úgy tettünk. Mikor visszaérkeztünk, már a többiek nagy tüzeket raktak volt és sütögették a gesztenyét. Mit akarsz te András! kérdek a többiek mikor látták volna, hogy veszem elé a bográcst. Ni ni! miféle hus az? Ugyan hol az ördögbe kaptátok? Adjatok nekünk is! Ejnye milyen csoda két gyerek ez az András meg ez a Jancsi! Én nem szóltam, dehogy szóltam volna a világért is egy szót. De Faragó Jancsi nem állhatá ki dicsekedés nélkül, s mikor már pörkölődni kezdett a hus imigy kezdett henczegni: No, ti gesztenyerágók, mit bámultok, mint a bornyu az uj kapun? s mi bajotok vele, hogy miféle hus? mindazonáltal ha tudni akarjátok, hát tudjátok meg, hogy ez vadszamárnak a husa, az ám; soha a nagyapátok se' evett jobbat! nesze neked is egy falás, meg neked is! Megettük biz azt mind egy falásig. A ki szépen kért, kapott belőle, és én nem tudom, az éhség okozta-e vagy mi, elég az, hogy mindnyájan úgy találók, ennél se bornyu-, se berbécshus jobb nem lehet. De ámbátor sok mindenféle furesa állatot ettünk Taliánországban, még se' mertünk egyenesen kirukkolni vele, hogy s mint, hol és mimódon jutottunk ahhoz a hushoz. Pedig ugyancsak faggatának, hogy ők is hoznának maguknak. Féltünk, hogy csufolni fognak; mert mikor megtörlök utána a szánkat, gondolkozóba esénk Faragó János barátommal, hogy hátha mégis csak házi szamár volt az a mi vad szamarunk. És a torkosságnak csakugyan mégis keservesen meg kellett hogy adjuk az árát. Hm! még most is nem jól vagyok belé, ha rá gondolok.

— Talán bizony orditni kezdett belőletek kifelé a szamárhus?

— Nem a! Hanemhát a történt, instá-

lom, hogy jóllakván lefeküdtünk s ugyancsak jóízűleg aludtunk. De hát hajnalban arra ébredünk, hogy hát fúják a riadót. Felsőkdösiünk mindnyájan azt gondolván, hogy bandittasereg támadott meg. Csak gyalog-sorba! kiált a kapitány, s „abban a summában“ már mindenki a maga helyén állott a sorban. A nagy kapdosás közben észre se vettem jó formálag, hogy valami huzza a nyakamat; a glédában pedig már késő volt; mert a kapitány parancsa hallék, hogy Faragó János meg Putton András lépjenek ki; Ki is lépünk nagy pontosan és egyenesen, s hát a három lépés alatt még jobban érzem, hogy valami csúful lóginyázik nekem hátul. Nem állhatom! Hátrakapok! Megragadom! Mi az istennyila!? Egy nagy menykő *szamárfark!!!* Nézek ijedten Faragó János barátomra, hogy mi isten csudája ez. Hát a csákója mellől olyan két fül ágaskodik fel kétfelől, mint valami szórólapatok. Jaj istenem, hamar eleresztem a szamárfarkot és ijedten kapok a füleimhez, vajon nem nőtt-e nekem is az éjjel olyan két lapátom, mint Faragó Jancsinak!? . . . Hát ezalatt kezdődik a szörnyű kaczagás, röhögés, füttyentgetés i—á—i—á—rivás. Soha ilyen gyalázaton nem mentem keresztül. A szégyen és a boszuság miatt majd kipukkanánk mind a ketten, én is, meg Jancsi is. Ugy kell lenni, hogy valamelyik meglesett, a mikor a „vad szamarat“ meglövök, s az akasztófárávaló levágta a farkát és a füleit, jelenté a kapitány urnak a tréfát s az is beléegyezett, hogy éjjel a farkot hátul a galléromhoz akaszszák, a füleket pedig a Jancsi csákójára varrják kétfelől. Ettől fogva a szent-szamarrend vitézeinek csufoltak, és igazán úgy elkekeredtünk volt, hogy ha megtudtuk volna : ki tett minket ilyen csuffá, tán megöltük volna furiánkban a gazembert. De a pimasznak volt esze, hogy el nem árulta magát, és a kapitány urnak is volt esze, hogy soha ki nem adta. Ez volt, instálom, a vad szamar története. Csak azért nem beszéltem el eddig, mert szégyenlém. De már tovább nem tartogathatom. Isten neki! csak nehogy megtudja valaki a cselédek közül, mert még a bornyupásztor előtt is oda lesz az auktoritásom!

Hogy e történetből s általában mindazokból, a miket a vén huszár egyszer is

másszor is el szokott mesélni, mennyi igaz? bajos meghatározni, de az bizonyos, hogy már magában az előadási modor olyan sajtószzerű bohózatos, hogy az öreg Zádoghi nem hallgathatja nevetés nélkül, és András nem adná a félvilágért, hogy urának búskomoly gondolatait, bár néhány percze, szétűzheté.

Igy beszélgetnek ök, hol megrikatva, hol megnevettetve egymást, mint két vén gyerek.

Ök valóban csak gyermekek is ebben az „uj világban;“ a melynek idegenszerű, nyomasztó viszonyai közt sehogy se tudják megtalálni magukat. Mint az az árva, a ki akár fázik, akár éhezik, a helyett, hogy a ház ismeretlen uj lakóihoz folyamodnék, inkább a temetőbe jár sirni, panaszkodni, a boldog idők felé visszaábrándozni, ugy ök is mindig csak azt viszik: „*hogy volt hogy!?*“ Nem csoda! Az az ő koruk volt! Ebben a mostaniban ök csak ugy állanak, mint valami *özönviz-előtti lények*, ritkaságképen fenmaradva az *özönviz után is*.

* * *

Utaz, ki a keleti Kárpátok közt Csertényes felé jársz, s valamely ködös őszi alkonyon vagy fergeteges téli este elkésve, tán vendégszerető hajlék után vágysz, ne nézd azt a betett kaput, se' a szomorú csendeséget, mely a ház körül uralg! Az öreg Zádoghi Márton azért még most is tartja a magyar vendégszeretet östörvényét, majdnem épen ugy, mint régebben, a mikor nyílt házat tartott, s habár most „koldus“-nak nevezi magát és kopott, megszaggatott, elhanyagolt öltözetben jár, még is csak ur ő most is, a kinél jó magyar ételekkel és magyar borokkal rakott asztalt találsz, meleg szobában tiszta és kényelmes ágyba fektetnek és reggel töltött csirkét s lágy kenyert tesznek fel neked az utra. Hajts be az udvarára bátran! Ha magyar vagy, annál jobb! Ha nem vagy magyar, a se' baj! Azért ép oly szívesen látott vendég leszesz. Csak ne szidd a magyart és ne mondd, hogy vége van neki. Mondd, hogy a magyarnak multja dicső; mondd ezt, mert igaz a! És hogy jó fel még napja e derék nemzetnek! Mondd ezt, ha mindjárt nem hiszed is. Hiszen maga

az öreg ur se' igen hiszi; mert gyakran so-
hajtja : „jó éjszakát a magyarnak!“

De mégis, ha megadják az igazat a mult-
ra nézve, és egy jobb jövő reményének hur-
jait pengetik előtte, az kimondhatlan jól
esik neki, bármennyire pessimista is, s bár-
mily kevés vigasztalót látszik is találni ab-
ban, hogy a mult dicső *volt!* Miért sajnálnád
e csekély örömet egy öreg magyar honfi
zúzott szivétől? Add meg azt neki, és az is-
ten is megáld! mert a szerencsétleneket vi-
gasztalni : jótétemény, a mely önmagában

hordja nemes jutalmát. Már pedig elhihe-
ted, hogy az öreg Zádoghi, a mily boldog-
nak érzé magát egykor, ép oly szerencsét-
len az 1849-ki rázkódás óta, mely ősi alkot-
mányunk felfüggesztését vonta maga után.
Ő egyike a legkonokabb magyar constitu-
tionalistáknak, a kinek politikai hitvallásán
— meg vagyok győződve — se' kényeztető
jóllét, se' letipró inség (mitől az ég óvja!),
se' fényes kitüntetés, se' durva megalázta-
tás nem változtathatna egy hajszálnyit. Is-
merem őt jól; mert hiszen — ő az én atyám!

HALMÁGYI SÁNDOR.

S Z É K E L Y N É P D A L O K *).

III.

Pázsintos udvaron lakik a szegénység,
Ott a kamarában bészorult a szükség.
A hol ki nem telik az uri vendégség,
Annak utitársa a „nincsen elégség.“

A hol a béresek virjattig alusznak,
Csak napot számlálnak, a tűzhelyt nyújtóznak
Délben is hortyogván sokáig alusznak,
Pázsint szokta kelni udvarát azoknak.

A hova te bémész valahol egy házhoz,
Ott a gazda játszón rugdos a kutyához;
Kérdezed : félrenéz, egyet szól tiz szódhoz,
Ne kivánd vendégül ülni asztalához.

A hol a nagy leány borzas fővel szítál,
A lisztlang a fején mint malomba úgy áll,
Napestig a hogy jár, éjszaka is úgy hál,
Igen drága bogárt ott senki sem talál.

Dagasztván, az ingit nem meri feltűrni,
Mert fél, hogy meglátják rút koszmos könyököt,
Három hétben egyszer fésűli meg fejét.
Hiába fárasztod oda a nász népit.

A házat is délbe söpri meg, nem reggel,
Akkor is előtted igen sietséggel,
Találsz az ágy alatt szömeteket szélyel.
Ne menj oda nászszal igen nagy sereggel.

Hol melyik faluba igen sok a korcsma,
Ki melyik mi érű, melyik asszony tudja,
Sokszor részegen jár s betegségnek mondja,
Ne félj, a szuszéket hogy a teli tartja.

A hol a gyermekek virjattig felkelnek,
Ki sem nyilt a szemök, úgy kenyeret kérnek,
Rút, mozsdatlan kézzel a kenyérből szelnek,
Ne keresd ott hímit a tiszta életnek.

A hol a guzsajból gyakran tüzet tősznek,
Egy küs fonalt fenni csépnyelet keresnek,
Orsó árulónak keveset fizetnek :
Ne félj, hogy tavasszal vásznat fejeřitnek.

*) Kriza János gyűjteményéből.

V E G Y E S.

-- A Kisfaludy-társaság alapítói közzé leg-
ujabban *Ghyczy Kálmán*, és *Majláth István* urak
léptek; a *bajai takarékpénztár* pedig 20 ft. ön-
kéntes adománnyal járult a társaság tőkéjéhez.

-- Holub Mátyás bajai tanár előfizetést hir-
det ily czimű könyvre : „*Rigicza és környéke*
Bács-Bodrog megyében. Irta egy rigiczai lakos.“
A nevét elhallgató szerző művének tiszta jövedel-

mét a *magyar írók segélyegylete-járára* szenteli;
ezért, s mivel a helyrajzi irodalom terjedése ho-
nunkban igen kívánatos, legyen ajánlva e mű ol-
vasóinknak. Az előfizetési pénzek (csak 50 kr.)
május 15-éig Jilk Sándor bajai takarékpénztár-
nokhoz utasítandók, — május hó folytán a könyv
meg fog jelenni, a hirdetés szerint.

— Jász-Berény városa, mint a lapok írják,

400 ft. alapítvánnyal járult a magyar írók segélyegyletének tőkéjéhez. Tudunkkal Ghyczy Kálmán ur is szintén alapítványt tett e célra, s a bajai takarékpénztár ugyanannyi adománnyal járult oda is, mint a Kisfaludy-társasághoz. Ohajtható volna, hogy az így bejött áldozatokról a pénztárnoki kimutatás azonnal közre bocsáttassék; de például a január—márcziusi, igen pontos jelentését a pénztárnok Szathmáry Lajos urnak mostanig sem vettük észre a lapokban.

— A Nővilág megemlítvén azon százezer darab 50 kros sorsjegyet, melynek kibocsáthatására a magyar írók segélyegylete engedélyt nyert, utána teszi: „az egész összeg a cél nagyságához és érdeméhez képest — nagyobb is lehetett volna. Ha már zajt ütünk, legalább volna, miért? ...“ A *zajütésen* nem mult, de épen ott szállíták le a „nagyobb összeget“ ennyire, hol ki szokták mérni, mekkora „zajütés“ nem árt a gyöngébb halló idegeknek.

— Szintén a Nővilág kérdi, vajon e német szólásmódnak: „Sand in die Augen“ nem volna-e magyarabb kifejezése ennél: „port a szemekbe?“

— Dehogyan nincs: „vakúlj magyar!“ csakhogyan ez, persze, németre nem szól, s a fordított darab német.

— Ugyan e lap Galambpostájából is kiemelünk valamit. „Programmunkban nem ígértük — ugymond — hogy *bizományok* teljesítésére is vállalkozunk. Valószínűleg egy *más* szerkesztőhöz intézte ön levelét s csak tollhibából czimezte ránk. Mi ugyan a *legolcsóbb* lapot szerkesztjük, de bizományosnak megfizetlenül drágák volnánk.“ Mi is!

— A Napkeletben Lévy József egy felszólítást bocsáta közre: „Néplapok és népszerű nyelvezet“ iránt. Ajánljuk elolvasását.

— A Protestans Egyh. és Isk. Lap, 1740-ből egy hosszabb verset közöl, melyben a h. böszörményi iskola rectora az akkori pestis dulásán kesereg, ily tonusból:

Nincsen poéta, nincsen syntaxista.
Hat conjugista, három grammatista.
Öt simplicista, húsz s öt ábeczista
A ki megmaradt.

— Reményi Ede hódít. Közébb a berlini királyi palotát tartá megszállva. Hihetően egykézre dolgozik a „haladó“ párttal. „Venit, *fiddle-it*, *) vicit.“ Onnan Hamburgba indult.

— Gróf Festetics Tasziló Keszthelyen állandó színházat épített a fürdő vendégek számára,

— A debreczeni *Hortobágy*, Illésy szerkesztése alatt, május elejétől fogva rendes hetilappá válik.

— Debreczenben egy kilencz személyből álló kis társaság azzal ülte meg Széchenyi halálának

idei évfordulóját, hogy tíz évre havonként 50—50 krt köteleztek a magyar írók segélyegylete javára beküldeni. Ez évenként 12 ft, tehát épen annyi, a mennyit az egylet évdíjas tagjai fizetnek.

— Néhai Károlyi István özvegye sz. Beniczky Teréz, egy igen mivelte asszony, a fővárosban leánynevelő intézetet nyit.

— A temesvári kereskedelmi kamara 200 ft. alapítványt szándékozik tenni a magyar írók segélyegylete javára *készpénzben*. Ugyanez ajánlható minden oly testületnek, melynek szerkezete olyan, hogy kötelezettségét minden időre nem biztosíthatja. Szintén e kamara lépéseket tön, hogy az akadémia részére már régebben megszavazott 500 ft. befizetésének akadályá elháríttassék.

— A fővárosban egy aacheni régiségbuvár, Bock nevű, tartózkodik, hogy muzeumunk érdekes régiségeit lerajzoltassa. Innen Kassára megy, a híres dom-ot. megtekinteni, melynek kijavítása — az archaeologok nem nagy öröme — épen most foly.

— A félegyházi Petőfi-ünnepély későbbre van halasztva.

— A vasúti órák ezentúl 18 percczel előbb járnak. Vigyázzunk tehát, hogy el ne késsünk, mi keleti faj.

— Ki híres férfiak kéziratát szeretné ismerni, vegye meg azon fac-simile albumot, mely közelebb Bécsben jelent meg, s az 1500-tól 1576-ig élt nagy emberek kéziratának — köztük magyarokénak is — másolatát ábrázolja.

— A vaudeville-színházakban dicsőített Sardon egyik darabját kifütyölték a théâtre francaisban. Ott még hát van közönség, mely felkiáltson: „ne Sardo ultra vaudeville!“ Nekünk mind classicus, a mi híres.

— A francia akadémia egyik 10,000 forintos jutalmát Sophocles „Oedipus királya“ fordításának ítélte. „Bezzeg lenne nálunk lárma, jegyzi meg a M. O. ha valamely jutalmat fordításnak találnának odaitélni.“ — Így is van, például a Kisfaludy-társaságra, hogy mer kiadni fordítmányokat, mikor azokra nálunk semmi szükség. Dehogyan, dehogyan!

— A t. olvasó vehette észre lapunk tulsó oldalán „Homer Iliás“ának jelentését, mely ez örök eposz első énekének kiadását jelenti, Ponori Tewrewk Emil által. Sokan azt vélhetik, hogy itten *fordított* Homérról van szó, annyival inkább, mert lapunk is hozott volt szerzőtől ily Homérfordítás töredékét. Megjegyezzük tehát, hogy e munka nem fordítás, hanem az eredeti hellén szöveg, bő és alapos magyar jegyzetekkel, úgy iskolák, mint öntanulók használatára. Ajánljuk tehát ez irodalmunkban mindenestre uttörő munkát a görög nyelv tanulóinak és tanárainak figyelmébe.

*) Hegedűt

ÚJ KÖNYVEK *).

A SZŐLŐ és BORKERESKEDÉS és bortized megszüntetés, mint Magyarország anyagi jóllétének alapföltételei. Ára 30 kr. (Ráth, Pest.)

MAGYARORSZÁG CSALÁDAI czferekkel és leszármasztási táblákkal. Irta Nagy Iván. Tizenegyedik kötet. 1. és 2. füzet (Nagy—Orczy). Ára 1 ft. 70 kr. (Ráth, Pest.)

IRÁLY- és KÖLTÉSZETTAN. Gymnasiumi használatra. Irta Laky Demeter, csorna-prémontréi kanonok. Ára 90 kr. (Ráth, Pest.)

KOVÁCS GYULA KÖLTEMÉNYEI. Közrebocsátotta Bihari Péter. (Debreczen, a város könyvnyomdája).

BUDAPESTI SZEMLE. Szerkeszti és kiadja Csengery Antal. XLIV és XLV. füzet. Ára 10 füzetnek egész évre 10 ft. (Emich, Pest.)

(A) MARGITSZIGET MŰEMLÉKEI. Irta ifjabb Kubinyi Ferencz. (Rajztáblákkal.) Különnyomat a M. Akadémia Archeologiai közleményeiből. (Emich, Pest, 1861.)

ELMÉLKÖDÉS társadalmi viszonyaink fölött. Irta Karcsanyéki G. — (Külön lenyomat a Szegedi Híradóból.) Ára 20 kr. Összes jövedelme a szegedi iparos legény-egyleté. (Burger, Szeged.)

EGYHÁZI BESZÉDEK. Irta és mondá Jámbor Pál. Ára 1 ft. 20 kr. (Obláth, Szabadka.)

FINN OLVASÓ-KÖNYV. Első kötet. FINN OLVASOMÁNYOK a finn nyelvet tanulók számára. Szerkesztette Hunfalvy Pál. A magyar tud. akadémia kiadása. Nagy 8-r. XIV és 580 lap. Ára 3 ft.

*) Hogy ez állandó rovatot minél teljesebbé tehessek, kéretnek a t. kiadó, illetőleg szerző urak, hogy az újonnan megjelenő művekből egy-egy példányt, vagy legalább annak egész czímét, hozzánk beküldeni szíveskedjenek.
A szerkesztőség.

MAGYAR NYELVÉSZET. Szerkeszti Hunfalvy Pál. Hatodik évfolyam VI. füzet. Ára mind a hat füzetnek 5 ft. 25 kr. (Osterlamm, Pest.)

MAGYAR POSTA-ZSEBKÖNYV. Irta Guzman Dénes, posta kezelő. Ára 1 ft. (Emich, Pest.)

SZÉCSÉNY PÁL, kalocsai érsek ÉLETRAJZA. Irta Pados János. Ára 50 kr. (Lauffer és Stolp, Pest.)

SÁROSPATAKI FÜZETEK. Protestáns és tudományos folyóirat stb. Szerkeszti Antalfi János. Hatodik évfolyam. II. és III. füzet. Ára egész évre 6 ft. (S.-Patak, a főiskola betüivel.)

EGY MAGYAR CSALÁD a forradalom alatt. Korrajz. Irta Jósika Miklós. VII. és VIII. kötet. (Hartleben, Pest.)

HOMÉR ILIÁSA. Iskolák számára magyarázta és kiadta Ponori Theurewk Emil. Első ének. Ára 50 kr. (Heckenast, Pest.)

NYILT LEVELEZÉS.

A zombori magy. olvasó kör által beküldött 4 ft pártolói díj 1861-re iratott be; mert csak így lehet az 1861-diki könyvilletményeket megkapni.

A Jövő t. szerkesztősége szíveskedjék azon emlegetett 4 ft. pártolói díjat hozzánk, vagy Eggenberger urhoz, beküldeni.

TARTALOM.

Az aesthetika és társadalom viszonyos befolyása. *Madách J.* — A rendszeres szavalattan alaprajza. *X.* — A Bárzonáméből. *Szilády A.* — A harmincz pénz. *Szász B.* — Az inség napjai *Halmágyi S.* — Eredeti székely népdalok. — Vegyes. — Új könyvek. — Nyílt levelezés.

Előfizetési felhívás.

A Szépirodalmi Figyelő mostani féléve, mely novemberrel kezdődött, ápril végén lejár. Figyelmeztetjük erre tisztelt előfizetőinket.

Miután a mostani előfizetésnél az a kellemetlenség jött közbe, hogy az év elején lapunk nem nagy számú példányban nyomtatván, későbbi előfizetőinket csak hiányosan elégíthettük ki (különösen a 8 első szám egészen elfogyott): nehogy e csonka folyam továbbra is zavarólag hasson, e félévi folyamot ápril végén egészen berekesztjük és május elejével a számokat újra kezdjük (1, 2, 3,) hogy így legalább a jövő félévi folyam teljes legyen.

Előfizetés május októberi félévre . . . 5 ft.

Azon t. előfizetőink, kik a 8 első számot nem kapták, annak idejében méltóztásának előfizetésüket októberig kiterjeszteni; hogy így legalább a második félévi folyamot teljes számban birhassák.

Kelt Pesten, márcz. 25. 1862.

Heckenast Gusztáv

kiadó.

Arany János

szerkesztő.

 Melléklet: Előfizetési felhívás a „Szépirodalmi Figyelő“ 1862. maj.—oct. folyamára.

Arany János, felelős szerkesztő és laptulajdonos.

Kiadó: Heckenast Gusztáv.